

Kroniek 2

Historisch Genootschap
Rotterdam

Kroniek nieuwe reeks: nummer 2, mei 2014

Jan de Smid (Swartjan) hoort dat de Spanjaarden voor de stad liggen en maakt zich op voor de strijd. Het schilderij is gemaakt door Hermanus Petrus Antonius Gunneweg (Rotterdam 1846 - Den Haag 1904) bij gelegenheid van het 300-jarig jubileum van het binnentrekken van de Spanjaarden door de Oostpoort en de strijd van Swartjan. (Museum Rotterdam)

Van de redactie

Alle begin is moeilijk en reorganisaties leveren vaak een hoop fouten op. Deze wijsheden zijn maar al te waar gebleken bij de omzetting van het historisch magazine Meent terug naar het ledenblad Kroniek.

Zo raakte de redacteur het hem wel aangeleverde stukje over de jaarvergadering kwijt. De lezer die op pagina 11 het programma zocht voor de jaarlijkse bijeenkomst van leden van het Historisch Genootschap kwam bedrogen uit. Door de aflevering die u nu in handen hebt te vroegen, kan deze fout enigszins worden hersteld.

Anders is dat met de inschattingsfout die ik maakte over de voorplaat. Het idee om telkens een mooie foto van een bekende Rotterdammer te plaatsen, is al direct in schoonheid gesneuveld. Diverse leden wezen me er verontwaardigd op dat ze schrokken toen ze de foto zagen. Niet van het lieflijke en aanhankelijke gezicht van de honderdjarige Opoe Herfst, maar van de man die haar feliciteerde in 1941. Dat was de collaborerende burgemeester Müller. Weliswaar ben ik zelf van na de oorlog, maar dat ik me deze gevoeligheid bij de oudere leden niet goed realiseerde, was zacht uitgedrukt onachtzaam. Waarvoor excuses.

Sjaak van der Velden, redacteur

Ontvangt u de digitale Roterodamum nieuwsbrief nog niet? Stuur een email naar roterodamum@roterodamum.nl en we plaatsen u op de verzendlijst.

Rectificatie:

De foto 'Opoe Herfst' was welwillend ter beschikking gesteld door de rechthebbende: AD-Nieuwsmedia.

Colofon

Kroniek is het ledenblad van het Historisch Genootschap Roterodamum.

Kroniek verschijnt in 2014 vijf maal. Rond 1 maart, rond 1 mei, rond 1 september, rond 1 november en eind december.

Redactie:
Sjaak van der Velden
redactieKroniek@live.nl

Basisontwerp en art direction:
Puck Gescher, Studio Gescher BNO

Medewerkers aan dit nummer:
Joris Boddaert, Anne Jongstra

Beeldmateriaal:
Museum Rotterdam, Stadsarchief Rotterdam

Druk:
Printvisie, Rotterdam

Lidmaatschap:
Kroniek hoort bij het lidmaatschap van het Historisch Genootschap Roterodamum.

Een lidmaatschap kost 30 euro per jaar.

Secretariaat:
C. Hartsuiker, Postbus 23148, 3001 KC Rotterdam
telefoon 0184-682291
bankrekening NL07 INGB0000077300
www.roterodamum.nl

Kopij volgend nummer:
Kopij voor Kroniek 2014 nummer 3 moet uiterlijk 15 juni binnen zijn bij de redactie.

Agenda Jaarvergadering van het Historisch Genootschap Roterodamum

woensdag 14 mei 2014 om 19.30 uur in de middenzaal van het Schielandshuis, Korte Hoogstraat 31 te Rotterdam.

Inloop met koffie/thee om 19.00 uur; jaarvergadering om 19.30 uur.

Aansluitend is er om 21.00 uur in het kader van de Herdenking van het Bombardement een filmprogramma in de Laurenskerk (zie hieronder).

Agenda:

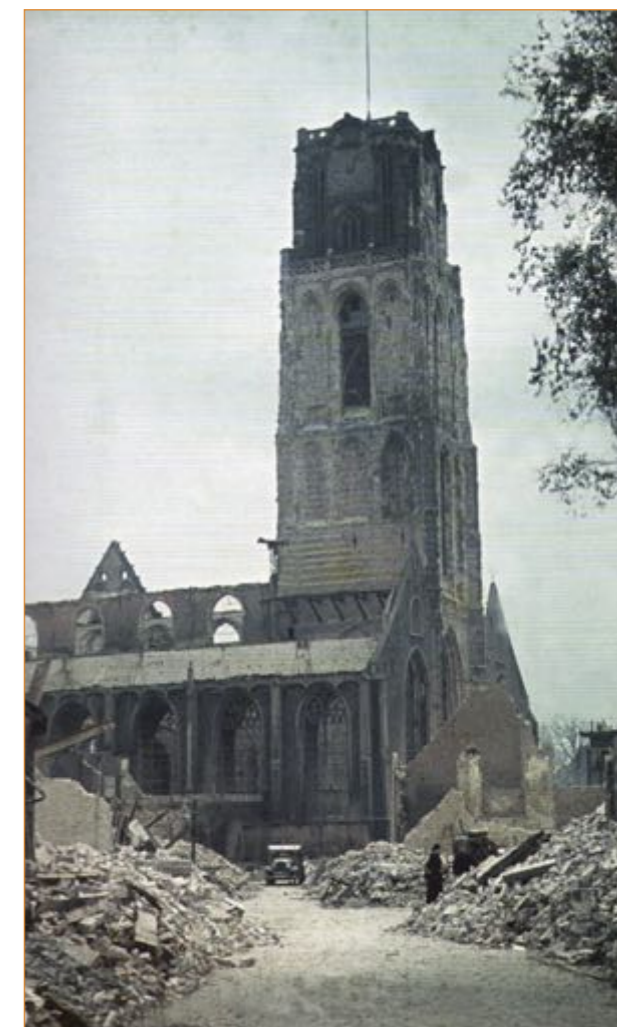
1. Opening om 19.30 uur
2. Ingekomen stukken/mededelingen
3. Verslag jaarvergadering 14 mei 2013
4. Verslag secretaris over 2013
5. Verslag penningmeester over 2013
6. Verslag kascommissie 2013 en goedkeuring jaarstukken 2013
7. Benoeming kascommissie 2014
8. Rondvraag
9. Sluiting, uiterlijk om 20.30 uur

Voorafgaand aan de ALV van Roterodamum vindt om 17.30 uur in het Schielandshuis het debat plaats over het essay 'Herdenking 14 mei'. Het debat staat onder leiding van mw. Liesbeth Levy, lid van de Initiatiefgroep 14 mei en directeur Lokaal, kenniscentrum voor Burger en Politiek. Burgemeester Ahmed Aboubaleb is uitgenodigd deel uit te maken van het panel.

Om 21.00 uur is er aansluitend een programma verzorgd door de Initiatiefgroep 14 mei in nauwe samenwerking met het Stadsarchief Rotterdam en de Laurenskerk. De toegang is gratis. Uniek filmmateriaal van het bombardement, de bezetting en bevrijding van Rotterdam wordt dan vertoond. Met deze filmvertoning, naast diverse andere activiteiten, herdenkt Rotterdam op 14 mei het bombardement dat in 1940 het hart van de stad trof. Floris Paalman, onderzoeker en curator bij het Stadsarchief Rotterdam, stelt de film samen. Hij zal ook voorafgaand aan de film een toelichting geven op het unieke materiaal. Stadsorganist Geert Bierling verzorgt de muzikale begeleiding van de film op het grote Laurensorgel.

Vanaf 20.30 zijn de leden van Roterodamum, naast alle andere geïnteresseerden uit Rotterdam en daarbuiten, welkom in de Laurenskerk voor ontvangst met koffie/thee.

NB: Kijk voor de meest actuele informatie over het programma en de aanvangstijden s.v.p. op www.brandgrens.nl. <

De Laurenskerk na het bombardement. Een foto uit het nieuwe boek van J.L. van der Pauw dat in de volgende Kroniek wordt besproken.

Dagexcursie Rotterdam, 30 mei 2014

Ook dit jaar vindt de jaarlijkse dagexcursie plaats op de vrijdag na Hemelvaartsdag; dat is 30 mei. U wordt dan verwacht op de Park and Ride van Capelse brug om 8.15 uur; de bus vertrekt stipt om half negen richting Amsterdam.

Onze eerste stop is benoorden Amsterdam aan het IJ. We worden verwacht in de brasserie van het EYE Filmmuseum voor een kopje koffie of thee met een versnapering. De locatie rondom het museum vormt onderdeel van de Tolhuistuin. Hier stond vroeger het galgenveld van Amsterdam en velen zullen het gebied kennen van de 'spektakelblokkade' tegen Shell. Het is een intrigerend gebied met markante gebouwen waar ook binnenkort Paradiso zal gaan programmeren. Op hetzelfde terrein wordt nu het eerste 3D geprinte grachtenpand gerealiseerd. Volgens veel Amsterdammers is de Tolhuistuin the *new place to be*. Na een korte wandeling over het terrein zal kort worden stilgestaan bij de herontwikkeling van het gebied.

Halverwege de tweede bestemming van die dag lunchen we bij Het Gemaal in Halfweg. Uiteraard nemen we een kijkje bij het naastgelegen oudste nog functionerende schepstoomgemaal ter wereld.

Het laatste onderdeel van het programma is een bezoek aan fort Vijfhuizen dat onderdeel vormt van de stelling van Amsterdam dat sinds 1996 op de werelderfgoedlijst van UNESCO staat. Tussen 1881 en 1914 is onder auspiciën van het Departement van Oorlog een 135 km lange verdedigingslinie aangelegd op 15 tot 20 km afstand rond Amsterdam. Fort Vijfhuizen is tegenwoordig een centrum van erfgoed en cultuur dat actief de directe omgeving betreft in hun kunst- en erfgoedprojecten. Op het moment van ons bezoek is de tentoonstelling *Blow up!* te zien. Reinout Rutte, mede-initiator van de herontwikkeling, zal een introductie geven over het fort, gevolgd door een rondleiding. Hierna sluiten we de dag af met een aangeklede borrel bij het fort.

De bus brengt ons rond 18.00 uur terug bij Capelse brug.

Waarschuwing: vanwege de vele wandelingen, (de lunchlocatie is bijvoorbeeld niet met de bus bereikbaar), is stevig schoeisel aan te bevelen en het kan handig zijn een paraplu bij de hand te hebben. In verband met het onregelmatig terrein bij de Tolhuistuin en het fort is deze excursie helaas ongeschikt voor rollator- en rolstoelgebruikers!

Een luchtfoto van het Kunstfort bij Vijfhuizen. Daaronder een sfeerbeeld van Blow up!

Vergeet niet uw Museumjaarkaart mee te brengen voor het bezoek aan het gemaal.

De kosten voor deze excursie bedragen € 65,- per persoon. Introducees zijn welkom. Inschrijving vindt plaats door overmaking van dit bedrag op postrekeningnummer 77300 t.n.v. Historisch Genootschap Rotterdam, Rotterdam o.v.v. 'Noord Holland'. Uw overmaking dient voor 10 mei binnen te zijn. Als u door overboeking niet mee kunt, krijgt u daarvan tijdig bericht. Hoort u niets, dan zien wij u graag op vrijdag 30 mei om uiterlijk 8.15 uur bij het opstap-punt Capelsebrug, de bus rijdt weg om 8.30.

In geval van nood zijn wij die dag bereikbaar op het nummer 06 24611477

De excursiecommissie:
Ingrid de Jager en Melanie Post van Ophem <

...tig jaar geleden

1563

Op 14 mei 1940 bombardeerde de Duitse *Luftwaffe* Rotterdam. Door die aanslag en de daarop volgende branden werd een groot deel van de stad verwoest. Een gebeurtenis die velen zich nog herinneren en de generaties na deze misdaad leven nu, ruim 70 jaar later, in een stad die nog steeds de sporen draagt van die grote aanslag. Het was niet de eerste keer dat onze woonplaats door een grote brand werd aangetast.

Schilderij uit 1657 van Cornelis Saftleven: Ruïne van het in 1563 verbrande Dominicaner- of Predikherenklooster aan de Hoogstraat. (Collectie: Museum Rotterdam)

Zoo zag ik eens een vonk in losse spaanders rollen,
En luttel tijds zag ik de vlammen hollen,
Gezweept door den orkaan, die meê ontstoken was;
En eer het zonlicht zonk, lag reeds in gloeiende asch
Meer dan de halve stad, en waar men zich ook wendde,
't Was één geklag, één jammer en ellende. Hier zocht de vrouw den man, de vader 't huisgezin,
De jongeling de maagd, het voorwerp zijner min,
De moeder zocht haar kind, het kind schreide om de moeder,
De vriend zocht zijnen vriend, de zuster zocht den broeder.
En die den nacht te voor nog ruste naar gemak,
En 't wel had, die vond nu met de armoe 't zelfde dak.
De rooden Hemel en niets meer; geen kleed, geen brood,
Geen bed, geen huisraad, geen verkwikking, kort, de nood
Was grooter dan ooit pen het onderneemt te schrijven.

dichte J.G. Litzau in *De luidende St. Laurens klok, hangende in de St. Laurenskerk. Een verhaal in dichtmaat* (1841) over net zo'n brand als die van 1940.

In de *Beschrijving en kroniek van Schieland en Rotterdam* uit 1658 beschreef Nicolaas Zas dezelfde ramp reeds als volgt:

Den 10en dag in Julio 1563 op Saturdag nae de

middag ten twee uyren ontsonder uyt een kuypershuys in de Westmolesteeg bij de Markt eenen seer grooten brand tot Rotterdam; daer waeyde eenen sterken droggen sydwesterwind, alsoo dat de brand niet te stutten, noch te houden en was, te min alsoo meest alle de daeken van ried waeren. Dus verbrande het gantsche Westnieuland, den Rysthuyn, Hooffdsteeg, den Houthuyn, den Groendael, het Oosteyde van de Hoogstraet met het geheele Preeckheerenklooster, het Oude Mannenhuys, de Goudsche Waegestraet, de Hooffdpoort, den Draybrugge ende noch wel 60 soo groote als kleyne schepen, waervan de sommige met verscheyde goederen geladen waeren. Den brand wiers gestut by het Salmsteeghe aen de Toelast by de Hoogstraet ende op den houk van de Vrankesteege. Daer verbranden wel 250 huysen tot de grond toe af, ende noch wel 700 waeren meest verbrand ende bedurven, welck alles eenen onuytsprekelyken indruk ende schade voor de inwoonders was.

Ook toen al begonnen de Rotterdammers direct na de ramp met de herbouw van hun stad. Zoals Zas schreef:

Den aschhoop rees uyt sulcken vlam
Waeruyt op nieuws een Phoenix quam

En ze deden dat ook toen met de hulp van allen, getuige de woorden:

Het gilde van de lindewevers gaf alle het inkomen van haer gilde tot vergoedinge van de geleden schade. De sobre wevers, sijn milde gevers. <

'Het blijven opdrachten, meer niet' de persfoto's van Ary Groeneveld

tekst Anne Jongstra
illustraties Stadsarchief Rotterdam

In de jaren zestig gold Ary Groeneveld als een van de belangrijkste persfotografen van de stad. Van 1956 tot 1978, toen hij overstapte naar de Rijksvoorlichtingsdienst, legde hij een veelheid aan onderwerpen vast op de gevoelige plaat. Eind jaren '70 verwierf het Stadsarchief Rotterdam de collectie van Groeneveld. In totaal gaat om ongeveer 80.000 negatieven. Twee jaar geleden is het archief met een klein team begonnen de verzameling gedeeltelijk te digitaliseren en ontsluiten. Op de nabewerking na, is het digitaliseren inmiddels zo goed als gereed. Het beschrijven zal nog enige tijd in beslag nemen, maar nu al is een – voornamelijk bescheiden – aantal Groeneveld-foto's via de beeldbank te bekijken.

'De gouden jaren'

Ary Groeneveld (1926-1992) was de zoon van huisarts J. Groeneveld, die een grote praktijk had aan de Provenierssingel. Na de oorlog verbleef hij vier jaar als militair in Indonesië. Terug in Nederland volgde hij een opleiding tot reclametekenaar, maar die zou hij niet afmaken. Na nog een tijdje voor het *Utrechts Katholiek Dagblad* te hebben gewerkt en assistent te zijn geweest bij fotograaf Eric Hof, vestigde hij zich in 1956 als zelfstandig persfotograaf in Rotterdam, eerst aan de Pleinweg en later aan de Beukelsdijk. De tijd dat Groeneveld als fotograaf actief was, viel grotendeels samen met de periode die later wel 'de gouden jaren' zijn genoemd. Nu de ergste schade van de oorlog hersteld was, beleefde Nederland enorme economische voorspoed, waarvan Rotterdam een meer dan evenredig deel opeiste. De foto's van Groeneveld weerspiegelen de dynamiek die de stad in deze jaren kenmerkte. Dat is te danken aan het feit dat Groenevelds belangrijkste opdrachtgever, het protestants-christelijke dagblad *De Rotterdamer*, de ontwikkelingen in de stad nauwgezet volgde. We zien dan ook nieuwe bedrijfspanden geopend worden, schepen die te water worden gelaten, flatgebouwen die het hoogste punt bereiken. We zien ook de nieuwste technische snufjes gedocumenteerd: de televisie, de computer. En daarnaast natuurlijk de vele

Ary Groeneveld in zijn beginperiode als fotograaf.

branden en ongelukken, die elke collectie persfoto's kenmerken.

Plaatjesverkoper

Toen het *Rotterdamsch Nieuwsblad* hem in 1969 interviewde zei Groeneveld dat hij eigenlijk meer plaatjesverkoper was dan fotojournalist: 'Ik geloof niet in fijne plaatjes, of niet meer tenminste. Of ik de koningin moet fotograferen, of een minister, of een jubilaris of een opoe van honderd. Het blijven opdrachten, meer niet. Doodgewoon onderwerpen die gefotografeerd moeten worden'. Groeneveld overdreef natuurlijk, maar deze uitspraak typeert wel degelijk hoe hij zijn werk benaderde. Als fotograaf was hij bijzonder doelgericht. 'Was er een openingshandeling dan moest die erop', zegt Hans Keijzer, die van 1966 tot 1973 als assistent-fotograaf bij Groeneveld werkte en nu als vrijwilliger meehelpt diens collectie te ontsluiten. 'Een foto van het doorknippen van een lint was alleen goed, als je

Bewoners van het Oude Noorden en Crooswijk protesteren in 1970 tegen plannen om een deel van de Rotte te dempen voor de aanleg van een zesbaanssnelweg.

het lint zag vallen'. Daarin verschilde hij van collega's als Hans Akkersdijk en Jan van der Hoeven, die er meer op uit waren een visueel aantrekkelijke foto te maken. Dat betekende dat zij soms enigszins afweken van wat de opdrachtgever had gevraagd als ze ter plekke iets aantroffen wat leuker was. Dat wilde overigens niet zeggen dat Groeneveld gedachteloos vastlegde wat hij voor zijn lens kreeg. Integendeel. 'Hij vond: als er elementen aan je foto ontbreken, die je ook in beeld wilt brengen, dan moet je dat eventueel forceren', zegt Keijzer. 'Een beetje duwen en sturen, daarin was Groeneveld een absolute expert: links de jubilaris, rechts de burgermeester, en dan elkaar een hand gegeven. Je moest je klus regisseren – ook door tijdgrek'.

Protesterende burgers

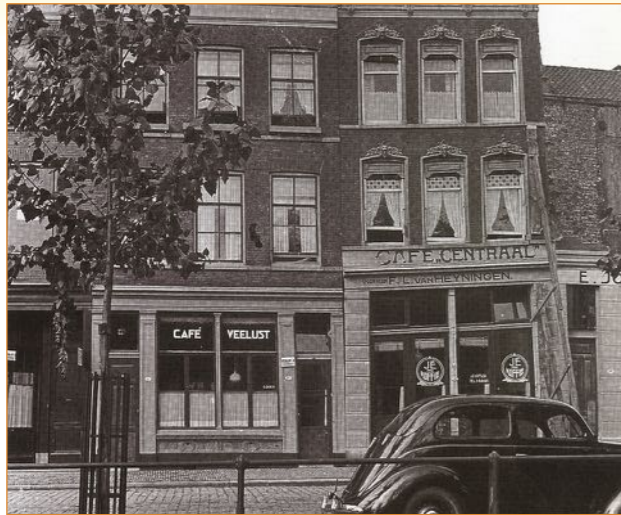
Was ingrijpen in de situatie in de jaren zestig nog de gewoonste zaak van de wereld voor een fotograaf, later werd dat een doodzonde. Ook in andere opzichten veranderde het vak van persfotograaf. Sfeer en emotie werden belangrijker, aspecten waar Groeneveld weinig mee op had. Als er in zijn foto's al emotie getoond werd, dan was dat meestal in de marge. Ook sfeerfoto's zal men in zijn collectie weinig vinden. Daar kwam bij dat het krantenlandschap aan het begin van de jaren zeventig werd herschikt. *De Rotterdamer* kwam toen in handen van *Trouw*, waardoor Groeneveld een van zijn belangrijkste opdrachtgevers verloor. Brodeloos raakte hij echter niet, want juist in deze tijd ging Groeneveld zich meer op bedrijfsfotografie toeleggen. Groeneveld was een grote

man, die makkelijk contact maakte en goed kon kletsen. De bekendheid die hij zo vergaard had, betaalde zich nu uit. De RET was een grote klant van hem, evenals Hilton. Bovendien verschenen er steeds meer professionele bedrijfsbladen, die hem graag inhuurden. Daarnaast bleef hij echter actief als persfotograaf, onder meer voor *Het Vrije Volk* en het *Rotterdamsch Nieuwsblad*. Zo kon hij vastleggen hoe rond 1970 de tijdgeest veranderde, hoe de euforie over de groeiende welvaart werd ingewisseld voor chagrijn over de leefbaarheid van de stad. Foto's van moderniserend Rotterdam maakten plaats voor burgers die zich met spandoeken en borden op het Schouwburgplein verzamelen en burgers die in protest over de Coolingsingel lopen. <

Alcohol vloeide langs de Veemarkt

tekst Joris Boddaert

Er bestaan vrijwel geen foto's van de vele café-panden langs de Veemarkt. In het gemeentearchief bestaat eigenlijk maar één duidelijke foto. Fotograaf J. van der Kamp (werkend voor de bouwpolitie) maakte deze in 1938.

Plattegrond van het Veemarkt-gebied anno 1902. (vervaardigd door J.J. Claus, tekenaar Gemeentewerken; Uitgave: P.M. Bazendijk.). Het schuine pijltje geeft het huizenblok aan.

'Het is lastig zoeken naar een zwarte kat in een donkere kamer'. Deze quote is vermoedelijk afkomstig van de Chinese wijsgeer Confucius (551-479). Niet-ongeestig schijnt de filosoof er vilein aan hebben toegevoegd: 'Vooral als er helemaal geen kat is'. Historiepeurders hebben het gelukkig gemakkelijker. Alle feiten die zij beschrijven, hebben immers in het verleden plaatsgevonden. Tóch moet je als schrijver/waarnemer van de stadsgeschiedenis soms geluk hebben, anders kom je simpelweg niet op logische ideeën/ontdekkingen. Puur bij toeval stuitte ik op een vooroorlogs hoekcafé Lange Warande/Veemarkt via een aangekochte Ansichtkaart (50 eurocent) uit de bekende serie van Gebr. Spanjersberg (Nr. 291). De kroeg was gevestigd in het eerste pand van het korte huizenblok Veemarkt 1 t/m 33.

De helft cafés

Obligatename, zoals o.a. 'De Hoop', 'Koopmans Welvaren', 'De Landbouw' en hoe kan het ook anders: 'De Markt' en 'Marktzicht'. Een tamelijk alcoholisch rijtje dat tot en met het bombardement van mei 1940 zou standhouden. Wat moet het daar op de vaste marktdagen gezellig zijn geweest. Wie denkt dat vanwege de crisis het aantal cafés midden jaren '30 zou afnemen, heeft het mis. Het Adresboek 1935 vermeldt er zelfs 13. Conclusie: de Veemarkt is samen met de vooroorlogse Schiedamsedijk (in 1929: 82 cafés over 479 meter!) en de Delistraat anno jaren '70 (18 kroegen op 26 panden) de meest alcoholische plek van onze stad geweest. Men kan van een ontdekking spreken, want tot nu toe heb ik nog geen literatuur of andere bronnen ontdekt waar de zwaar alcoholische Veemarkt adequaat met cijfers wordt geboekstaafd. <

INTEKENEN DEEL 4

In 2015 verschijnt deel 4 'Rotterdamse Cafés', wederom een kloek boek (salontafelformaat: 24 x 34,5 cm; 120 blz.; naamregister; index cafés). In het boek zal uitgebreid de huidige stand van zaken van het Rotterdamse cafégebeuren worden behandeld. Via ruim 100.000 woorden en circa 350 foto's (zwart-wit) krijgt de lezer een puike indruk van het Rotterdamse horecawereldje. Van het altijd dorstige Noordplein zal de historie worden gefileerd en legendarische kroegen als De Ballentent, Courzand, De Schouw en Maarten Vink worden zeer exact beschreven. Ook ditmaal zal onder het hoofdstuk 'Nostalgie' aandacht worden besteed aan markante vooroorlogse kroegen. Op het boek kan nú al worden ingeschreven. Boekhandelprijs: 49,95 euro. Inschrijvers ontvangen 25% korting. Wanneer u 37,50 euro overmaakt op banknr. 24.34.20.684 t.n.v. J. Boddaert, Rotterdam krijgt u het boek gratis thuis gestuurd. Uw naam zal als inschrijver (uiteraard zonder adres) in het boek worden vermeld.

In verband met het uitkomen van deel 4 'Rotterdamse Cafés' doe ik een oproep onder de lezers van de Kroniek om met sfeerverhalen en vooral foto's (huizen, géén koeien) te komen over de zo bedrijvige vooroorlogse Veemarkt. Er moeten toch voorouders hebben bestaan die iets van materiaal aan latere generaties hebben over gedragen? Ook literatuurtips 'Veemarkt' zijn welkom. Uw reacties graag naar: jorisboddaert@gmail.com of 06-18849644.

Boeken

Bruggen in Oud Rotterdam

Peter Troost, *Bruggen in Oud Rotterdam*, Eigen Beheer: Rhooon 2013 (eerste druk 1993), 144 p., geïllustreerd, ISBN 978909817134-1-2, te bestellen door overmaking van €16,95 op gironummer: NL58 INGB 0000 539557 t.n.v. Peter Troost, te Rhooon (vergeet niet op de overschrijving uw adres te melden).

Jaarlijks verschijnen er vele wetenschappelijk verantwoorde publicaties die iets uit de geschiedenis van Rotterdam als onderwerp hebben. Deze boeken en artikelen worden geschreven door mensen die er – zoals dat zo mooi heet – voor hebben doorgeleerd. En dat is goed en iets om trots op te zijn. Daarnaast zijn er echter ook auteurs die puur vanuit hun hart, liefde voor de stad en eigen herinnering over Rotterdam publiceren. Een van hen is de al vele jaren actieve volksschrijver Peter Troost. Deze in 1924 geboren gewezen kelner heeft inmiddels een indrukwekkende reeks boeken en boekjes op zijn naam staan.

Het laatste is een bewerkte en uitgebreide herdruk van een overzicht van de bruggen van Oud Rotterdam. Bij bruggen en Rotterdam denken velen ongetwijfeld nog slechts aan de Erasmusbrug die in al haar majestuositeit de verbinding tussen de Noordelijke en de Zuidelijke Maasoever maakt. Maar de stad heeft uiteraard nog vele tientallen andere bruggen en in het verleden waren er nog veel meer. De auteur neemt de lezer mee op een fictieve wandeling door de stad zoals hij die heeft gekend. Bij de bruggen die zijn pad kruisen, staat hij telkens even stil en vertelt iets over de geschiedenis. Anekdoten uit eigen herinnering maken het verhaal vervolgens net even iets informatiever dan dat het uitsluitend een foto met historisch bijschrift was geweest. Wat wel jammer is, is dat de kwaliteit van de afbeeldingen niet altijd even fraai is hoewel dat enigszins goed wordt gemaakt doordat een aantal illustraties in kleur is. Bij een volgende uitgave doet de auteur er ook goed aan iemand in de arm te nemen voor eindredactionele werkzaamheden want daar is een enkele maal wel iets fout gegaan. Maar lof overheerst over het initiatief van een amateur om tussen het professionele geweld van vakhistorici de aandacht voor de Rotterdamse geschiedenis mede levend te houden. <

Onze vaders in verzet. Rotterdam 1940-1945

Aad Koster & Pierre Pijpers, *Onze vaders in verzet. Rotterdam 1940-1945*, Trichis Publishing: Rotterdam 2014, 176 p., geïllustreerd, ISBN 9789490608873, €19,95.

Ook geschreven door amateur historici is dit boek van een heel ander kaliber dan het bruggenboek van Troost. Trichis heeft deze uitgave prachtig verzorgd en het feit dat de koft hard is en het binnenwerk genaaid, zorgt ervoor dat het werk van de auteurs als een aanwinst voor boekenkast en leestafel mag worden genoemd. Maar belangrijker dan het uiterlijk is ook bij boeken uiteraard de binnenkant. Ook hier ontbreekt de persoonlijke insteek niet. Ze schrijven over de rol van hun vaders in het Rotterdamse verzet tegen de Duitse bezetter. Dezen waren actief in een groep die als uitvalsbasis het Sint Franciscus Gasthuis aan de Schiedkade had. Aardig om te vermelden is dat de vader van de fractievoorzitter van de SP in de tweede Kamer een van de andere leden uit die groep was. Emile Roemer reikte daarom het eerste exemplaar aan burgemeester Aboutaleb uit en schoof samen met de auteurs aan bij Omroep Max. In het boek beschrijven de auteurs op chronologische wijze de ontwikkelingen in en rond het Sint Franciscus Gasthuis. Hoe daar door de gebeurtenissen de weerstand groeit tegen de maatregelen van de bezetter; hoe men begint met het illegale blad *De Wacht* dat al snel een dagelijkse oplage heeft van boven de duizend, hoe de bezetter probeert terug te slaan en een grote groep verzetsmensen arresteert en dat op 24 oktober 1944 het verzet 43 van hen uit de handen van de Nazi's weet te bevrijden. De gebeurtenissen zijn goed beschreven en deze verhalen ruim van illustraties voorzien. Illustraties die vaak uit persoonlijke collecties stammen. Ook zijn de verhalen voor een deel gebaseerd op gesprekken met betrokkenen, iets wat aan het boek een aanzienlijke meerwaarde geeft. De kleine geschiedenis van oorlog en verzet kon nu nog worden opgetekend uit de mond van ooggetuigen en dat hebben de schrijvers van het boek met precisie en groot inlevingsvermogen gedaan. De korte levensschetsen van de twaalf (!) 'vaders' aan het eind van het boek zijn een mooi eerbetoon aan de mannen die in hun jonge jaren hun leven in de waagschaal stelden omdat ze vreemde overheersing niet accepteerden. Drie van hen hebben dat verzet ook echt met de dood moeten bekopen. Een feit dat wordt herdacht met het monument *De Wacht* op de Algemene Begraafplaats Crooswijk. <

Er kwam een aantal reacties van leden die verontwaardigd waren over de in de vorige Kroniek gebruikte voorplaat (zie ook pagina 2). We pikken er een van die brieven uit, die van mevrouw Van-Esveld-Roëll uit Reeuwijk:

'Geachte redactie

Het heeft me wat verbaasd dat voorop de kroniek een foto stond van Burgemeester Müller met Mevrouw Herfst. Zoals U weet een N.S.B. burgemeester van Rotterdam. Op zijn minst had daar aandacht aan gewijd moeten worden in de kroniek waarom juist deze man zo op de voorgrond moest staan, hij heeft nogal veel kwaad gedaan in Rotterdam. Nu ben ik daar als oud Rotterdamse die de oorlog heeft meegemaakt extra gevoelig voor waarschijnlijk.

In reactie op de uitslag van de enquête maar ook uit ongerustheid over het nog steeds teruglopende ledental van Roterodamum schreef Arnold Tak het volgende:

'Beste mensen van Roterodamum,

als doorsnee lid ervaar ik mijn lidmaatschap van uw vereniging zo'n beetje als "los zand". Ik voel nauwelijks enige binding of betrokkenheid. Het zou mij niet verbazen als de meerderheid van het ledenbestand hetzelfde ervaart. De geëigende wegen die u bewandelt zijn wel bekend (kroniek, jaarboekje e.d.). Ik zet grote vraagtekens achter het huidige gevoerde beleid dat een voortzetting is van de al jarenlang bekende gang van zaken.

Waarin onderscheidt het zich van dat van jaren her? Bruisend? getuigend van nieuwe initiatieven? prikkelend en enthousiasmerend? Het ledenbestand vergrijsd en loopt terug "het tot nu toe gevoerde beleid wordt voortgezet"

OK, er komt een maandelijks Historisch Wel&Wee-café. Een goed initiatief. Ook al zie ik mezelf 's avonds niet door de avondspits naar Rotterdam tuffen.

Misschien mag ik ook een duit in het zakje doen.

Wonend in Waddinxveen onder de rook van Gouda heb ik kennis genomen van het begrip Goudologie, een initiatief van uw buur, de Historische Vereniging "die Goude". Zij geven reeds 8 jaar op zaterdagochtend een cursus over Gouda wat ca. 600 gecertificeerde Goudologen heeft opgeleverd. Den Bosch was de eerste stad die begon met Boschlogie, dus het initiatief van Gouda staat niet op zichzelf. Twee gerespecteerde historische verenigingen hebben zich zo nadrukkelijk gemanifesteerd. Zo'n cursus schept natuurlijk een band. Ik zie voor Roterodamum hier dan ook een uitdaging liggen.

Een tweede punt wat ik naar voren breng is dit. Waarom zijn we lid van Roterodamum? Wat bindt ons? Ja, interesse in de geschiedenis van Rotterdam. Maar dat is natuurlijk erg vaag.

Ieder is daar op zijn eigen manier mee bezig. Ik kan wel heel wat manieren schetsen hoe mensen daarmee bezig zijn. Tenminste, als zij zichzelf een uitdaging hebben gesteld en tijd en energie steken in het vinden van voldoening in hun hobby. De meest voorkomende behoefte zal worden gestild door lezen. Verder is er natuurlijk onderzoeken: genealogie bijv. of zich verlustigen in al het mooie materiaal dat valt in te zien op de studiezaal van het Stadsarchief. Verder zijn er verzamelaars, fotografen en ga zo maar door. Of het bezoeken van een tentoonstelling, expositie, museum of historisch getint uitje. Deelnemen aan een stadswandeling. Het maken van een studie van een specifiek onderwerp. Het beschrijven van opgedane kennis en wetenswaardigheden. Maar iedereen is op zijn eigen houtje bezig. Natuurlijk past het bezoeken van de Algemene Ledenvergadering in dit rijtje.

Het lijkt mij een goed idee om de leden bij elkaar te brengen die dezelfde invalshoek hebben naar de geschiedenis van Rotterdam.

Ik geef een voorbeeld. Mensen die boeken lezen en eventueel verzamelen samen brengen zodat ze ervaringen kunnen uitwisselen. Wat is een geweldig boek? Waarom? Antiquarisch? Welke 5 boeken sla je het hoogste aan? Welke thema's, schrijvers, onderwerpen? Wie kan er wat over vertellen? Neem boeken mee en lees passages voor die ontroeren, aanspreken, nieuwe inzichten opleveren.

Zelf ben ik verzamelaar. Breng die met elkaar in contact. Wissel ervaringen en kennis uit. Misschien valt er te ruilen? Hoe en wat heb je geregeld dat er met je verzameling gebeurt als je het tijdelijke met het eeuwige verwisselt?

Samengevat: faciliteer de bindende factor. Met elkaar en met de vereniging. Het woord zegt het al, een vereniging verenigt. Maar zoals ik al eerder aangaf, dat gevoel heb ik niet met Roterodamum. (...)

met vriendelijke groet.'

<

Agenda

Historisch Wel & Wee Café op donderdag 12 juni in het STC in teken van Keti Koti

Nauw aan Roterodamum gelieerd is de stichting Gedeeld Verleden, Gezamenlijke Toekomst (GVGT). Deze stichting spant zich in om de geschiedenis van de banden tussen Rotterdam en Suriname levend te houden. Zo is de stichting nauw betrokken bij de herdenking van de afschaffing van de slavernij in Suriname en Nederland. Die herdenking vindt jaarlijks plaats op 1 juli, onder de naam Keti Koti.

Vorig jaar werd op 16 juni op de Lloydpier het monument onthuld voor de afschaffing van de slavernij, wat toen 150 jaar geleden was. Dit indrukwekkende symbool, ontworpen door de Kaapverdiaanse kunstenaar Alex de Silva, is op donderdag 12 juni om 17.00 uur het startpunt voor het Historische Wel & Wee Café dat we samen met de stichting GVGT, organiseren. Peggy Wijntuin, de initiatiefneemster van het Rotterdamse slavernijmonument, zal 'op locatie' een korte uitleg geven over het monument.

Vanaf 17.30 uur zijn we te gast in een van de zalen van het Scheepvaart- en Transport College, Lloydstraat 300. Daar geeft Kenneth Robinson, voorzitter van de stichting GVGT, een korte toelichting op het Keti Koti Festival, waarin cultuur en Rotterdamse geschiedenis hand in hand gaan.

Daarna worden er twee boeken besproken. Het eerste is *Hoe diep zit de pijn?*. In dit inspirerende boek van Sanne van der Most en Ronald Bijnaar spreken ruim dertig Rotterdammers (jong, minder jong en oud, zwart en wit) over hun ervaring met het thema slavernijherdenking: 'Deel niet alleen emotie, maar ook kennis en ervaringen'.

Het tweede boek is een primeur: jazz-deskundige Hans Zirkzee geeft een inkijkje in zijn 'magnum opus in wording' over de *Jazz in Rotterdam*. In zijn fraai geïllustreerde uitgave komen allerlei bekende en vooral ook onbekende namen uit de beginjaren van deze muziekstijl in Rotterdam naar voren. Zo vlak voor het North Sea Jazz Festival is dit dé gelegenheid om uw kennis over de jazzgeschiedenis bij te spijkeren aan de hand van de bevroren presentatie van Hans Zirkzee.

Alex van Stipriaan (professor Caribische geschiedenis aan de EUR) houdt vervolgens een korte introductie, met sprekende voorbeelden van het relatief onbe-

kende verhaal van vroegere Rotterdammers en de slavernij, gelardeerd met veel visueel materiaal.

Saskia den Hartigh (EUR student geschiedenis) zal kort iets vertellen over wat zij in het Stadsarchief heeft gevonden over de relaties tussen Suriname, slavernij en Rotterdam.

Tot slot kijken we met een paar vertegenwoordigers van de Surinaamse gemeenschap vooruit naar de Gezamenlijke Toekomst in onze stad.

Kosten:

De Historische Wel & Wee Cafés van Roterodamum zijn gratis toegankelijk voor leden. Niet-leden betalen € 5,00 entree (m.u.v. het programma op 14 mei dat voor iedereen gratis toegankelijk is). <

Gezicht op de stad

Een uitzicht vanaf de Laurenskerk over de stad in zuidelijke richting. Nog geen eeuw oud maar wat een veranderingen hebben er in die relatief korte tijd plaatsgehad. Het is goed dat het Witte Huis er nog staat. Dat geeft nog iets vertrouwds. De kerken en

rokende fabrieksschoorstenen die het beeld op het Noordereiland domineerden, zijn evenals de eeuwenoude bebouwing op de noordelijke Maas-oever verdwenen. <

